

Veteraanipolitiikka 2004–2007

Valtioneuvoston linjauksia

ISSN 1236-2123

ISBN 952-00-1571-X

Painosmäärä: 5 000

Taitto: AT-Julkaisutoimisto Oy

Painopaikka: Suomen Printman Oy, Hyvinkää 2004

1 Veteraanipolitiikan periaatelinjaukset

Rintamaveteraanien itsenäisen toimintakyvyn tukemisen kannalta on menossa vaativin vaihe. Vanhusten kotona selviytymisen turvaaminen mahdollisimman pitkään edellyttää monipuolisia tukitoimia, veteraanien erityisuuksien ja kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon välistä hyvää yhteistyötä sekä ennalta ehkäisevää otetta. Oikein kohdistettuna sotainvalidien ja rintamaveteraanien erityisuuksilla voidaan tukea kunnallisen palvelujärjestelmän toimivuutta. Keskeinen toimintamalli on kuntoutus ja sen sisällön kehittäminen siten, että tuetaan kuntoutujaa hänen kotiympäristössään. Itsenäisen selviytymisen tukeminen sekä sosiaali- ja terveyspalvelut korostuvat sotainvalidien ja veteraanien vanhuudenhuollon vaiheessa.

Valtioneuvoston veteraanipoliittisten linjausten tarkoituksena on kunnioittaa veteraani-ikäluokkien panosta Suomen itsenäisyyden säilyttämisessä ja tukea jo keski-ikältään 83-vuotiaan väestönosan itsenäistä selviytymistä omassa kodissaan mahdollisimman pitkään. Avainkysymyksiä ovat rintamaveteraaneille tarjottava mahdollisuus säännölliseen vuosittaiseen kuntoutukseen ja sotainvalidien avopalvelujen kehittäminen. Uudistamalla kuntoutuksen sisältöä painottaen avokuntoutusta voidaan parhaiten tukea kuntoutuksen säännönmukaisuutta. Valtakunnalliset sotainvalidi- ja veteraanijärjestöt, eduskunta sekä sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva rintamaveteraansiasiain neuvottelukunta ovat korostaneet näiden kysymysten tärkeyttä viime vuosien kannanotoissaan.

Rintamaveteraaneja on vuoden 2004 lopussa noin 105 000. Sotainvalideja heistä on noin 16 000. Keski-ikä on 83 vuotta. Vuoden 2005 lopussa rintamaveteraaneja on arviolta 95 000. Rintamaveteraanien ja sotainvalidien erityisuuksiin käytetään valtion talousarviossa vuonna 2004 arviolta 460 milj. euroa.

Jatkosodan päättymisestä on kulunut 60 vuotta 4.9.2004 ja Lapin sodan päättymisestä 60 vuotta 27.4.2005. Valtioneuvosto on päättänyt tukea rintamaveteraanien ja sotainvalidien asemaa ja säännönmukaista kuntoutusta 20,9 milj. euron lisämäärärahalta vuonna 2005. Rintamaveteraanien ja sotainvalidien erityisuuksiin käytetään vuonna 2005 noin 456 milj. euroa, lähes vuoden 2004 tasoinen summa.

2 *Sotainvalidien ja rintamaveteraanien erityisuuksien kehittäminen 2004 – 2007*

Rintamaveteraanit

Nykyiset etuudet

- Rintamalisä
- Ylimääräinen rintamalisä
- Rintamaveteraanien kuntoutus
- Rintamaveteraanien hammashuolto
- Ulkomaalaisten vapaaehtoisten tuki

Kehittämistoimenpiteet

Rintamaveteraanien itsenäisen selviytymisen tukemiseksi osoitetaan rintamaveteraanikuntoutukseen lisäresursseja, uudistetaan sen sisältöä sekä korotetaan kansaneläkkeen tasokorotuksen yhteydessä ylimääräistä rintamalisää. Tavoitteena on turvata kaikille kuntoutusta haluaville säännönmukainen vuosittainen kuntoutus.

- **Rintamaveteraanien säännönmukainen kuntoutus** tarkoittaa sitä, että halukkaat pääsevät kuntoutukseen vuosittain. Avokuntoutuksen osuutta nostetaan nykyisestä noin kolmanneksesta vähintään 50 prosenttiin kuntoutettavista. Vuonna 2005 kuntoutukseen hakeutuu arviolta 52 000 veteraania ja 5 000 puolisoa. Kuntoutusvuorokausien lukumäärä rajataan nykyisestä 13 vuorokaudesta enintään 10 vuorokauteen. Muutos edellyttää veteraanikuntoutusasetuksen muutosta.
- Vuonna 2004 kuntoutusmääräraha on 35,8 miljoonaa euroa. Vuoden 2005 veteraanikuntoutusmäärärahaa korotetaan 12 milj. eurolla, jolloin kokonaismääräraha vuodelle 2005 on 47,8 milj. euroa. Vuonna 2006 lisämäärärahan tarve vuoden 2004 tasoon verrattuna on noin 7 milj. euroa, vuonna 2007 noin 2 milj. euroa.
- **Rintamalisä ja ylimääräinen rintamalisä.** Hallitus esittää kansaneläkkeisiin 1.3.2005 lukien tasokorotusta, joka on noin 7 euroa kuukaudessa. Ylimääräisen rintamalisän suuruus määräytyy kan-

saneläkkeen perustella. Kansaneläkkeeseen tehtävä tasokorotus korottaa myös ylimääräisen rintamalisän määrää 1.3.2005 lukien. Korotus on enimmillään 3,15 euroa kuukaudessa. Ylimääräisen rintamalisän korotuksen kustannusvaikutus on noin 1 milj. euroa vuodessa.

Kansaneläkkeen tasokorotus lisää verotuksen kautta monien eläkettä saavien nettotuloja, koska kunnallisverotuksessa hyväksyttävän eläketulovähennyksen määrä kasvaa kansaneläkkeen enimmäismäärän kasvaessa. Vaikutus kohdistuu kunnallisveroa maksaaviin eläkkeensaajiin, lukuun ottamatta suurimpia eläke- ja muita ansiotuloja saavia.

Sotainvalidit

Nykyiset etuudet

- Sotilasvammalain mukaiset etuudet, jotka määräytyvät sotainvalidille määritellyn haitta-asteen mukaisesti; etuudet ovat verottomia
- Merkittävimmät sotilasvammalain mukaiset etuudet ovat toimeentulon turvaava elinkorko ja sen lisäysovat, lesken huoltoeläke, sairaanhoito, lääkkeet ja kuntoutus, apuvälineet, korvaus kunnille avopalveluista, laitoshoidon korvaus vaikeavammaisille (vähintään 30 prosentin haitta-aste) sekä tietyin edellytyksin lievävammaisille (haitta-aste 10 – 25 %)
- Vuosittainen 4 viikon kuntoutus vaikeavammaisille sekä avokuntoutusta, lievävammaisille 2 viikon kuntoutusjakso vuosittain
- Puolisoiden ja leskien kuntoutus
- Hammashoidon korvaus
- Asunnon muutostyöt

Kehittämistoimenpiteet

Sotainvalidien itsenäisen selviytymisen tukemiseksi lasketaan kunnallisten avopalveluiden korvattavuuden haitta-asterajaa. Huolimatta avohuollon tukitoimista kasvava joukko iäkkäitä sotainvalideja jou-

tuu turvautumaan laitoshoittoon. Tämän vuoksi helpotetaan laitoshoittoon pääsyn kriteereitä.

- **Sotainvalidien kunnallisten avopalvelujen korvattavuuden raja alennetaan 25 prosentin haitta-asteesta 20 prosenttiin.** Prosenttirajan alentaminen 20 prosenttiin merkitsee vuonna 2005 arviolta 7,9 miljoonan euron lisäkustannuksia. Uudistuksen myötä etuuden piiriin tulee vuonna 2005 arviolta 2 000 sotainvalidia. Heistä vain osa käyttää palveluja. Eduskunta antoi 2002 lausuman, jossa se edellyttää, että hallitus selvittää mahdollisuudet pikaisesti alentaa avopalvelujen korvaamisen edellytyksenä olevaa työkyvyttömyysasteprosenttia tai sen poistamista kokonaan.
- **Ruotsissa asuvat sotainvalidit saavat ateriakorvauksen.** Uudistus koskee noin 200 Ruotsissa asuvaa sotainvalidia. Uudistus voidaan toteuttaa vuoden 2005 alussa. Uudistus maksaa noin 0,5 milj. euroa vuodessa. Muissa maissa asuvien (16 eri maassa yhteensä noin 100 sotainvalidia) saattaminen vastaavan korvauksen piiriin olisi hallinnollisesti hyvin vaikeasti järjestettävissä.
- **Sotainvalidien laitoshoittoon pääsyn haitta-asteraja alennetaan 30 prosentista 25 prosenttiin.** Muutos tulee voimaan vuoden 2006 alusta. Tavoitteena on jakaa kustannukset sotainvalidin, kunnan ja valtion kesken siten, että kunta maksaa vastaavasta kunnallisesta laitoshoidosta määräytyvän hinnan, josta on vähennetty sotainvalidin maksama sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukaan määräytyvä asiakasmaksu. Valtion on tarkoitus maksaa kunnallisen hinnan ja sotainvalidien sairaskodin perimän hinnan erotus. Kustannusvaikutus on arviolta 1,5 milj. euroa vuonna 2006. Haitta-asteraja on tarkoitus laskea 20 prosenttiin vuoden 2008 alusta, jolloin lisäkustannus nykytasoon verrattuna on arviolta 2,2 milj. euroa.

Muut ryhmät

Nykyiset etuudet

- Vuodesta 1998 lähtien eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleilla on ollut oikeus veteraanikuntoutusta vastaavaan kuntoutukseen (ml. koulutuskeskuksissa palvelleet ns. -26 ikäluokan henkilöt) erityisryhmien kuntoutuslain mukaan (1039/97). Muihin rintamaveteraanien erityisetuuksiin heillä ei ole oikeutta.
- Miinanraivaajilla on ollut 1.3.2000 lukien lisäksi oikeus rintamalisäänsä sekä hammashuoltoon.
- Neuvostoliiton partisaani-iskujen uhreiksi joutuneilla on oikeus kertaluonteiseen korvaukseen (1 500 euroa) sairauden johdosta, jos sairauden syy liittyy vuosien 1939–45 hyökkäyksen aiheuttamaan järkytykseen.

Kehittämistoimenpiteet

Kuntoutuksen kysyntä on ylittänyt määrärahan mahdollistaman kuntoutuksen tarjonnan. Veteraanietuuksien ulkopuolisten ryhmien itsestä selviytymistä tuetaan tehokkaimmin parantamalla heidän kuntoutusmahdollisuuksiaan.

- Vuonna 2004 erityisryhmien kuntoutuksen määräraha on 2,45 milj. euroa. Määrärahaa korotetaan 0,5 milj. eurolla, jolloin kokonaisuusmääräraha on 2,95 milj. euroa vuonna 2005. Määrärahan lisäyksellä helpotetaan kuntoutukseen pääsyä sekä vastataan kahden uuden ryhmän mukaantulon myötä kasvavaan kuntoutuksen kysyntään. Kuntoutus vastaa sisällöltään veteraanikuntoutusta.

Yhteenveto valtioneuvoston päätöksen sisältämistä lisämäärärahoista on esitetty taulukossa 7, sivulla 24.

3 Muut veteraanipoliittiset kysymykset

Veteraanietuuksien ulkopuolelle jäävien ryhmien asema

Rintamaveteraanietuuksiin oikeutettujen tunnusten haku päättyi 31.12.1994. Viime vuosiin saakka on esitetty vaatimuksia laajentaa etuuksien saajien piiriä ja esitetty mm. tunnusten haun uudelleen avaamista. Tasa-arvovaltuutettu on kiinnittänyt huomiota siihen, että naisten rintamapalvelustunnusmenettelyn on voitu katsoa olevan ristiriidassa Euroopan yhteisöjen direktiivin (79/7/ETY, miesten ja naisten tasa-arvoinen kohtelu sosiaaliturvaa koskevista kysymyksistä) kanssa. Tasa-arvovaltuutettu on edellyttänyt, että miehille, jotka ovat tulleet syrjityksi kysymyksessä olevan menettelyn johdosta, myönnetään samoin perustein em. tunnus tai muutoin myönnetään etuudet, jotka ovat kohtuulliset ottaen huomioon heidän palveluksensa vuosien 1939 – 45 sodan aikana.

Sosiaali- ja terveysministeriö on johdonmukaisesti painottanut sitä, että etuuksien ulkopuolisten ryhmien asemaa ja itsenäistä selviytymistä tuetaan tehokkaimmin veteraanikuntoutusta vastaavalla etuudella painottamalla avokuntoutusta.

Sotainvalidi- ja rintamaveteraanietuuksiin oikeutettujen piiriä ei ole tarkoituksenmukaista – 60 vuotta sotien päättymisestä – enää laajentaa uusiin ryhmiin perinteisten sotainvalidi- ja rintamaveteraanikalokkien lisäksi. Erityisetuudet olivat alun perin tarkoitettu sodissa suurimman vastuun kantaneiden ryhmien auttamiseksi sekä heidän työnsä kunnioittamiseksi. Tämä periaate on syytä säilyttää niin kauan kuin erityisetsuuskien tarvetta on. Muiden sodan aikaisten ryhmien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut järjestetään kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän kautta.

Tasa-arvoperiaatteen toteuttamiseksi karjan evakuointitehtäviin sotatoimialueella todistettavasti osallistuneet miehet sisällytetään erityisryhmien kuntoutuksesta annetun lain piiriin. Lain piiriin sisällytetään myös partisaanivyökkäysten uhrin, joille on myönnetty kertaluonteinen korvaus.

Hallitusohjelman mukaisesti terveydenhuollon ja vanhustenhuollon järjestämiseen osoitetaan vuosina 2004 – 2007 merkittävästi lisärahaa kuntien valtionosuuksina. 1.3.2005 voimaan tuleva hoi-

don saatavuutta koskeva uudistus parantaa hoitoa tarvitsevien henkilöiden mahdollisuuksia saada tarvitsemaansa kiireetöntä hoitoa kohtuullisessa ajassa. Vanhusväestö käyttää paljon terveystalveluja ja hyötyy uudistuksista.

Sotainvalidien hoitolaitosten ja sairaskotien tulevaisuus

Sosiaali- ja terveysministeriön, Valtiokonttorin ja Sotainvalidien Veljesliiton kesken on sovittu toimenpiteistä ja kehittämisohjelmasta, jolla turvataan Kaunialan sotilasvammassaairaalalan toiminta. Laitoksen hoitopäivämaksut pidetään vuoden 2004 tasolla lähimmän kolmen vuoden ajan. Samanaikaisesti on sovittu kehittämisohjelmasta, josta Sotainvalidien Veljesliitto ja Kauniala vastaavat. Sosiaali- ja terveysministeriö asettaa kehittämisohjelmaa tukemaan asiantuntijatukiryhmän.

Sotainvalidien veljes- ja sairaskotien taloudellinen tilanne ja toimintanäkymät vaihtelevat: osan toimintanäkymät ovat kohtuulliset, osalla taloudellinen tilanne on heikko ja tulevaisuus näyttää epävarmalta. Valtio korvaa Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) tuotosta sairaskotien käyttökulut sotainvalidien osalta Valtiokonttorin kilpailuttamismenettelyn kautta. Laitosten käyttöasteet ovat tällä hetkellä varsin korkeita.

Sotainvalidien veljes- ja sairaskotien omistajien tulisi neuvotella aktiivisesti laitoksen tulevasta käytöstä ja hallinnasta ympäröivien kuntien ja palveluntuottajien kanssa, jotta laitoksia ja sairaskoteja voitaisiin käyttää aikanaan osana vanhustenhuollon palvelujärjestelmää.

Veteraanijärjestöjen toiminnan tukeminen

Valtakunnallisten veteraanijärjestöjen toimintaa tuetaan RAY:n vuosittain myöntämällä toiminta-avustuksilla. Vuonna 2004 tuki on yhteensä noin 1,4 milj. euroa. Veteraanijärjestöt ovat esittäneet, että avustusten taso jäädytettäisiin vuoteen 2007 saakka vuoden 2004 tasolle. Perusteluina on, että järjestöt joutuvat turvautumaan ulko-

puoliseen työvoimaan yhä laajemmin, koska jäsenet eivät enää ikänsä puolesta pysty toimimaan paikallisyhdistyksissä entisessä laajuudessa.

Veteraanijärjestöjen toiminta-avustus on perusteltua säilyttää vuoden 2004 tasolla vuoteen 2007 saakka. Sen jälkeen tilanne arvioidaan uudelleen.

Tammenlehvän perinneliiton toiminta ja valtion rooli

Rintamaveteraanien tammenlehvämerkin voi saada rintamaveteraani, jolle on myönnetty rintamasotilas- tai rintamapalvelustunnus tai ulkomaalaisen rintamatunnus. Puolustusvoimat aloitti ao. merkin jaon vuonna 1986, nykyisen sitä jakaa Sotainvalidien Veljesliitto (perusteena saannille on sotilaspassi tms. vastaava todiste).

Tammenlehvän perinneliiton perustava kokous pidettiin keväällä 2003. Yhdistys perustetaan virallisesti vuoden 2005 kansallisen veteraanipäivän pääjuhlan yhteydessä, Torniossa 27.4.2005. Perinneliiton tarkoituksena on hoitaa ja vaalia Suomen vuosina 1939-45 käymien sotien ja niiden veteraanien perintöä.

Valtioneuvosto on osaltaan valmis myötävaikuttamaan Perinneliiton toiminnan käynnistymiseen ja vakiinnuttamiseen.

Valtio tukee taloudellisesti Kansallista veteraanipäivää

Kansallista veteraanipäivää on vietetty vuodesta 1987 lukien. Sotiemme veteraanien arvostuksen lisäämiseksi valtioneuvosto päätti vuonna 1986 aloittaa kansallisen veteraanipäivän vieton vuosittain huhtikuun 27. päivänä, joka on Lapin sodan päättymisen muistopäivä. Samassa yhteydessä päätettiin, että valtio osallistuu valtakunnallisen pääjuhlan järjestämiskustannuksiin osoittamalla järjestävälle kaupungille avustuksen valtion talousarvion kautta.

4 Rintamaveteraanien lukumäärä

Suomen viime sotiin osallistuneiden rintamaveteraanien keski-ikä on noin 83 vuotta. Sotiin osallistui kaikkiaan noin 700 000 miestä. Heistä on elossa enää joka kymmenes. Naisia rintamaolosuhteisiin verrattaviin tehtäviin osallistui noin 200 000 henkeä. Heistä on elossa vajaa viidesosa. Nuorimmatkin veteraanit ovat olleet jo pitkään vanhuuseläkkeellä.

Vuoden 2004 lopussa elossa olevia veteraaneja on noin 105 000, vuonna 2010 vajaa 50 000 henkilöä. Lähivuosina veteraanien lukumäärä vähenee noin 10 000 henkilöllä vuodessa. Sotainvalideja veteraaneista on vajaa 18 000, heidän lukumääränsä vähenee vuosittain noin 2 000 hengellä.

Taulukossa 1, sivulla 21 on esitetty arvio rintamaveteraanien lukumäärän kehityksestä vuosina 2000 – 2025.

Kyselytutkimukset

Kansanterveyslaitos on toteuttanut vuonna 2004 sosiaali- ja terveysministeriön toimeksiannosta rintamaveteraaneille kohdistetun kyselyn, jossa selvitetään otostutkimuksen avulla veteraaniväestön terveydentilaa, toimintakykyä ja elinoloja. Samalla vastaajat arvioivat omaa toimintakykyään ja kuntoutustarvettaan. Tuloksia verrataan laajan Veteraani -92 tutkimuksen tuloksiin. Tuolloin tutkimuksen kohteena oli koko veteraaniväestö. Tutkimuksen tulokset ovat käytävissä vuoden 2004 lopulla.

5 Rintamaveteraanietuudet vuonna 2004

Rintamaveteraanit ovat oikeutettuja kaikkeen sosiaaliturvaan, mihin muutkin kansalaiset. Lisäksi veteraanien sosiaaliturvaa täydentämään 1970-luvulta lähtien säädettyjä erityisetuuksia on kehitetty ja erityismäärärahojen taso on korotettu. Rintamaveteraanien erityisetuuksien piirissä oli vuoden 2004 alussa noin 110 000 henkilöä, joista naisia noin 35 000. Veteraaneista sotainvalideja on noin 18 000.

Rintamaveteraaneille tarkoitettujen etuuksien saamisen edellytyksenä on asianmukainen tunnus. Kaikkien tunnusten hakuaika päättyi 31.12.1994. Tunnuksia on kaikkiaan viittä eri lajia. Yleisin on miehille tarkoitettu *rintamasotilastunnus*. Sellainen on myönnetty noin 456 500 rintamasotilaille. Rintamaolosuhteissa palvelleet naiset ovat saaneet oman tunnuksensa, *rintamapalvelustunnuksen*. Sellainen on myönnetty yli 68 000 naiselle. Työvelvollisina linnoitustoihin osallistuneet miehet ovat saaneet erityisryhmänä oman tunnuksensa, *rintamatunnuksen*. Niitä on myönnetty noin 800.

Vuoden 1918 sodan veteraaneille tarkoitettua *veteraanitunnusta* ehdittiin myöntää lähes 3 000 henkilölle. Tunnuksista nuorin on *ulkomaalaisen rintamasotilastunnus*, josta päätettiin vuonna 1992 annetulla asetuksella. Tämä tunnus, jonka on voinut saada Suomen joukoissa vapaaehtoisena palvellut ulkomaalainen, on myönnetty noin 1 800 veteraanille. He ovat lähinnä ruotsalaisia ja virolaisia vapaaehtoisia, mutta myös inkeriläisiä ja muita entisen Neuvostoliiton alueella asuvia suomensyntyisiä miehiä.

Rintamasotilaseläke ja rintamalisä

Ennen eläkeikää veteraanit kuuluivat vuodelta 1971 peräisin olevan rintamasotilaseläkelain piiriin (varhaiseläke). Ikääntymisen myötä veteraanit ovat jo siirtyneet yleisten eläkejärjestelmien piiriin.

Rintamaveteraaneille tarkoitettun tunnuksen saaneet ovat oikeutettuja rintamalisään, josta on säädetty rintamasotilaseläkelaisa. Vuonna 2004 lisä on 41,23 euroa kuukaudessa ja se on verovapaata tuloa. Rintamalisää sai vuoden 2003 lopussa noin 115 000 veteraania. Tähän sisältyy myös ulkomailla asuville vuosien 1939–45 sotiin

osallistuneille maksettava rintamalisä. Rintamalisää maksetaan runsaalle 1 000 ulkomaille asuvalle veteraanille.

Ylimääräinen rintamalisä

Ylimääräistä rintamalisää alettiin maksaa 1.11.1986 lukien. Ylimääräistä rintamalisää korotettiin 1.4.2000 lähtien. Sen suuruus on enintään 25 – 45 % siitä kansaneläkkeestä, joka on suurempi kuin 85,26 euroa. Ylimääräinen rintamalisä on tällä hetkellä vuositulosta, paikkakuntakalleusryhmästä ja perheasemasta riippuen 5,28 – 185,01 euroa kuukaudessa. Etuus on verovapaata tuloa ja sitä maksettiin vuoden 2003 lopussa noin 59 000 veteraanille. Vuoden 2004 lopussa saajia on arviolta noin 54 000 henkilöä.

Rintamaveteraanien kuntoutus

Laki rintamaveteraanien kuntoutuksesta on peräisin vuodelta 1988. Kuntoutukseen pääsyä haetaan asuinkunnan toimielimeltä, joka huolehtii kansanterveyslain toimeenpanoon kuuluvista tehtävistä. Jokaisen hakijan kuntoutuksen tarve ja toimenpiteet arvioidaan yksilöllisesti. Vähintään 10 prosentin haitta-asteen omaavilla sotainvalideilla on oma kuntoutusjärjestelmänsä.

Rintamaveteraanien kuntoutusta järjestetään kuntoutuslaitoksissa ja kylpylöissä tavallisimmin kahden viikon pituisina hoitojaksoina. Kuntoutusta voi saada myös avokuntoutuksena tähän tarkoitukseen hyväksytyissä toimipisteissä. Kuntoutuslaitoksissa ja kylpylöissä annettava kuntoutus on veteraanien keskuudessa ollut edelleen suosittu avokuntoutus. Rintamaveteraanikuntoutusta antavia kuntoutuslaitoksia ja kylpylöitä on maassamme lähes 90. Yli puolet veteraaneista on saanut po. lain mukaista kuntoutusta. Vuonna 2004 veteraanikuntoutukseen on varattu 35,8 miljoonan euron määräraha. Kuntoutettavien määrän arvioidaan olevan vuonna 2004 noin 32 500 henkilöä. Kuntoutus on veteraanille maksutonta.

Rintamaveteraanien kuntoutuksen voimakas kehittäminen alkoi Veteraaniprojekti -97:ään liittyen vuonna 1997, jolloin käynnistettiin 3-vuotinen projekti kuntoutuksen sisällön ja laadun kehittämiseksi vastaamaan ikääntyneiden veteraanien tarpeita. Tämän ohella kii-reisimmässä kuntoutuksen tarpeessa olevien veteraanien kuntoutus-kiertoa nopeutettiin. Vuonna 2002 käynnistyi Raha-automaatti-yhdistyksen tuotosta rahoitettava Geriatrisen kuntoutuksen kehittä-misprojekti vuosille 2002 – 2005, jonka kohderyhmänä ovat myös sotainvalidit ja veteraanit. Projektille on varattu 800 000 euroa vuo-delle 2004 ja RAY:n ohjeellisessa avustussuunnitelmassa yhteensä 2,3 miljoonaa euroa.

Rintamaveteraanilla on vuoden 1994 alusta lukien ollut oikeus saada aviopuolisonsa mukaan kuntoutukseen enintään 14 vuo-rokauden ajaksi (rintamaveteraanin toimintakykyluokat I ja II). Toimintakykyluokkaan III kuuluvan veteraanin puolisollla kuntou-tusjakso voi olla enintään 7 vuorokautta. Puolison kuntoutusmah-dollisuutta joustavoitettiin vuoden 2004 alusta.

Kunnat rahoittavat veteraanikuntoutusta myös omien talousar-viomäärärahojen kautta.

Sotilasvammaetuudet

Vanhin veteraanietuuksia säätelevä laki on sotilasvammalaki, joka tuli voimaan 1948. Vuosien mittaan lakia on muutettu ja täyden-netty lukuisia kertoja, mistä johtuen se takaa varsin laajasti sotain-validin sekä tämän puolison ja myös lesken toimeentuloturvan sekä kuntoutuksen ja muut terveystalvet. Rahaetuuksien suuruus on sidottu sotainvalidille määriteltyyn haitta-asteeseen. Kaikki sotilas-vammaetuudet ovat verovapaata tuloa.

Sotainvalidin toimeentuloturvan perusta on elinkorko lisäys-osineen. Naimisissa olevan invalidin elinkoron enimmäismäärä on vuonna 2004 noin 1 053 euroa kuukaudessa. Sotainvalidille, jonka haitta-aste on vähintään 20 prosenttia, voidaan myöntää täydennys-korkoa, jonka enimmäismäärä on 632 euroa kuukaudessa vuonna 2004. Sotainvalidin leskelle myönnettävän lesken huoltoeläkkeen enimmäismäärä on noin 556 euroa kuukaudessa.

Sotainvalidien korvattava sairaanhoito ja kuntoutus ovat vuosien mittaan kehittyneet kattaviksi. Korvattavaan sairaanhoitoon kuuluvat paitsi sotavamman ja sairauden hoito sekä lääkkeet myös tarpeelliset apuvälineet ja tekojäsenet. Vuoden 2003 alusta kunnille ja kuntayhtymille on korvattu vähintään 25 prosentin sotainvalidien kotipalveluista sekä omaishoidon tuesta aiheutuneet kustannukset.

Vähintään 30 prosentin haitta-asteiselle sotainvalidille korvataan laitoshuolto, jos hän ei terveydentilan heikentymisen vuoksi selviydy kotona. Myös 10 – 25 prosentin haitta-asteinen sotainvalidi (lievävammainen) voi päästä valtion kustannuksella laitoshuoltoon, jos sen tarve johtuu korvattavasta vammasta tai sairaudesta.

Vähintään 30 prosentin haitta-asteisella sotainvalidilla on mahdollisuus saada vuosittain neljän viikon laituskuntoutusjakso ja sen lisäksi 15 hoitokerran avokuntoutusjakso. Lievävammaisilla sotainvalideilla (haitta-aste 10 – 25 %) on oikeus kahden viikon laituskuntoutusjaksoon vuosittain. Invalidit voivat luovuttaa omasta kuntoutusjaksostaan enintään puolet aviopuolisolle. He voivat halutessaan myös vaihtaa laituskuntoutuksensa päivä- tai avokuntoutukseen. Laituskuntoutusta sai vuonna 2002 noin 14 000 sotainvalidia.

Sotainvalidin aviopuolisolla ja vaikeavammaista sotainvalidia hoitaneella leskellä sekä soteleskellä on oikeus saada valtion varoilla korvattavaa kuntoutusta. Kuntoutettavien määrän arvioidaan vuonna 2004 olevan noin 1 530, josta soteleskien osuus on noin 200. Kuntoutusjakson pituus on 2 – 3 viikkoa. Tähän tarkoitukseen käytettävä määräraha on vuonna 2004 2,76 milj. euroa.

Rintamaveteraanien hammashuolto

Veteraanilla on heitä varten säädetyn lain mukaan oikeus saada hammashuollosta korvausta sairausvakuutuslain perusteella. Hampaiden tutkimuksesta ja ehkäisevästä hoidosta sekä protetiikkaan liittyvästä kliinisestä työstä suoritetaan korvausta 100 prosenttia vahvistetun taksan mukaisesta määrästä. Muutoin korvaukset ovat samat kuin sairausvakuutuslain perusteella maksettavat.

Vuoden 1998 toukokuun alusta lukien proteettisen hoidon teknisestä työstä on korvattu 50 prosenttia taksan mukaisesta määrästä. Terveyskeskuksessa suoritetusta hampaiden tarkastuksesta, ehkäisevästä hoidosta ja protetiikkaan liittyvästä kliinisestä työstä veteraanilta ei peritä maksua.

Sotainvalidit voivat saada korvausta saamastaan hammashoidosta sotilasvammalain nojalla, jos hoidon tarve johtuu korvatusta vammasta tai jos invalidi on sairauskulujensa ja tulojensa perusteella oikeutettu ns. sairausapulisään.

Asumisen tukeminen

Osana sotainvalidien ja muiden veteraanien itsenäisen selviytymisen tukemista aloitettiin vuonna 1997 ”Veteraaniprojekti -97:ään” liittyen tehostettu asuntojen korjaustoiminta. Määrärahoja lisäämällä, korvauserusteita lieventämällä ja korjausneuvontaa tehostamalla on merkittävästi laajennettu asuntojen korjausta ja kunnostamista sekä helpotettu veteraanien omaa rahoitustaakkaa korjauskustannuksissa. Vuosina 1997 ja 1998 tarkoitusta varten valtion talousarviossa varatuilla määrärahoilla voitiin maksaa korvausta yhteensä lähes 4 000:lle hankkeelle. Sotainvalidien kohdalla asunnon muutostöiden korvaamisen edellytyksiä lievennettiin vuonna 2000 alentamalla korvaukseen oikeuttava haitta-aste 10 prosenttiin.

Ulkomaalaiset vapaaehtoiset

Vuosien 1939–45 sodissa Suomen joukoissa taisteli kaikkiaan noin 16 000 vapaaehtoista monista eri maista. Eniten vapaaehtoisia tuli Ruotsista, Virossa, Itä-Karjalasta ja Inkerinmaalta. Entisiä vapaaehtoisia on elossa enää arviolta 2 000 – 3 000 henkilöä.

Vuoden 1993 alusta lukien tuli voimaan laki, jonka nojalla ulkomaalaisille vapaaehtoisille voitiin hakemuksesta myöntää kahden viikon mittainen kuntoutusjakso suomalaisessa kuntoutuslaitoksessa sekä kertasuorituksena 1 000 markan (n. 168 euroa) suuruinen rintamara. Ellei käyttänyt kuntoutusmahdollisuutta, myönnettiin vaih-

toehtona rintamaraha kaksinkertaisena. Etuus oli voimassa vuoden 1996 loppuun. Tämän jatkoksi on maksettu vuosittaiseen budjettipäätökseen perustuen vuotuista rintama-avustusta Virossa ja muualla entisen Neuvostoliiton alueella asuville veteraaneille (455 euroa vuodessa). Rintama-avustusta voidaan myöntää myös Suomessa pysyvästi asuville vapaaehtoisille rintamasotilaille. Avustuksen piirissä on vuonna 2004 noin 360 henkilöä.

Lisäksi Suomessa ja entisen Neuvostoliiton alueella asuvilla vapaaehtoisilla on vuoden 1998 alusta lukien ollut mahdollisuus veteraanikuntoutusta vastaavaan kuntoutukseen.

Eräät rintamaveteraaneihin kuulumattomat henkilöryhmät

Vuoden 1998 alusta tuli voimaan laki ”Eräissä Suomen sotiin liittyneissä tehtävissä palvelleiden kuntoutuksesta” (1039/97). Tämän lain mukainen kuntoutus koskee seuraavia puolustusvoimien tehtävissä palvelleita ilman tunnusta olevia henkilöitä:

- 1) niitä, joille olisi annettu asianomainen tunnus, jos he olisivat hakenneet sitä määräaikaan eli 31.12.1994 mennessä,
- 2) niitä, jotka vuosien 1939–45 sotien aikana palvelivat ulkomaalaisina vapaaehtoisina Suomen puolustusvoimien joukoissa ja jotka asuvat Suomessa tai entisen Neuvostoliiton alueella,
- 3) niitä, jotka mainittujen sotien aikana palvelivat sairaanhoitotehtävissä puolustusvoimien hoitopaikoissa,
- 4) niitä, jotka mainittujen sotien aikana palvelivat puolustusvoimien koulutuskeskuksissa asevelvollisuuslain nojalla määrättyinä (nk. v:n -26 ikäluokka) ja
- 5) niitä, jotka vuosina 1945–52 puolustusvoimien alaisina osallistuivat merimiinojen raivaukseen ja raivausesteiden purkamiseen merivoimien alusyksiköissä tai maamiinojen raivaukseen Pohjois-Suomessa.

Lain piiriin kuului alkuaan 10 000 – 15 000 henkilöä, joista vajaa puolet oli vuonna 1926 syntyneitä puolustusvoimain koulutuskeskuksissa palvelleita. Kuntoutus vastaa rintamaveteraaneille annettavaa kuntoutusta ja se on saajalle maksutonta. Valtiokonttori myöntää kuntoutuksen hakemuksesta henkilölle, jolla on Sota-arkiston myöntämä todistus lain piiriin kuuluvasta palvelusta. Kuntoutettavien määrän arvioidaan olevan vuonna 2004 noin 1 800 henkilöä. Vuonna 2003 määräraha on 2,45 milj. euroa, joka on myönnetty RAY:n tuotosta.

Miinanraivaajat saivat 1.3.2000 oikeuden rintamalisään ja rintamaveteraaneille säädettyyn hammashuoltoon. Muiden ryhmien osalta sosiaali- ja terveysministeriö kohdistaa mahdolliset lisäresurssit kuntoutusmahdollisuuksien parantamiseen. Rintamalisää saavia miinanraivaajia on noin 1 200.

Alennusta lääkkeistä ja hautausmaksusta

Veteraanitunnuksen omaava henkilö tai miinanraivaajatodistuksen omaava henkilö saa kaikista apteekeista tietysin rajoituksin 10 prosentin alennuksen lääkkeiden hinnoista. Uudistus tuli voimaan vuoden 2003 alusta.

Rintamaveteraani tai hänen puolisonsa voi saada joko kokonaan tai osittain vapautuksen hautausmaksusta. Muutos tuli voimaan vuoden 2004 alusta hautausvoimilain uudistamisen yhteydessä. Vähintään 20 prosentin sotainvalidit saavat hautausavustusta, jonka Valtiokonttori maksaa.

6 Veteraanimäärärahat

Valtion talousarvion kautta rahoitettujen rintamaveteraanien erityisetuuksien kokonaismenot olivat 470 miljoonaa euroa vuonna 2003. Vuonna 2004 menojen tasoksi arvioidaan 460 miljoonaa euroa. Suurimmat erät ovat sotilasvammalain mukaiset korvaukset, rintamalisät sekä kuntoutus.

Veteraanietuuksia on parannettu viime vuosina säännönmukaisesti. Kehittämistoimenpiteet ovat kohdistuneet mm. sotainvalidi- ja veteraanikuntoutukseen sekä ylimääräisen rintamalisän tasokorotukseen.

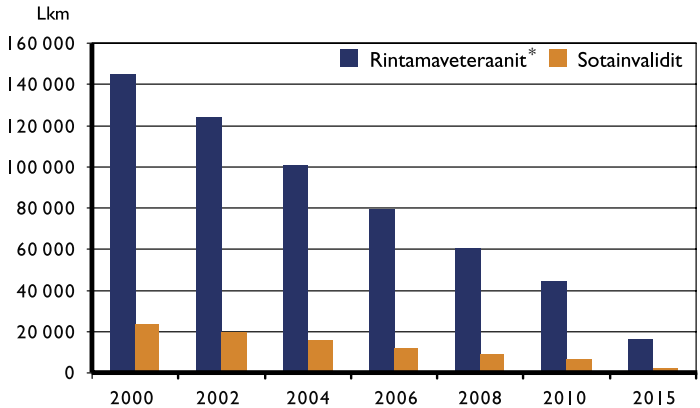
Tilastotietoja-osassa (luku 7) on kuvattu valtion talousarvion kautta rahoitettavien veteraanietuuksien kehitystä 1990-luvulta lähtien. Veteraania kohden laskettuna keskimääräinen etuus on kohonnut vuosittain.

7 Tilastotietoja

Tähän lukuun on koottu sotainvalidien ja veteraanien lukumäärää, ikärakennetta ja määrärahoja kuvaavia tietoja.

Kuvio 1

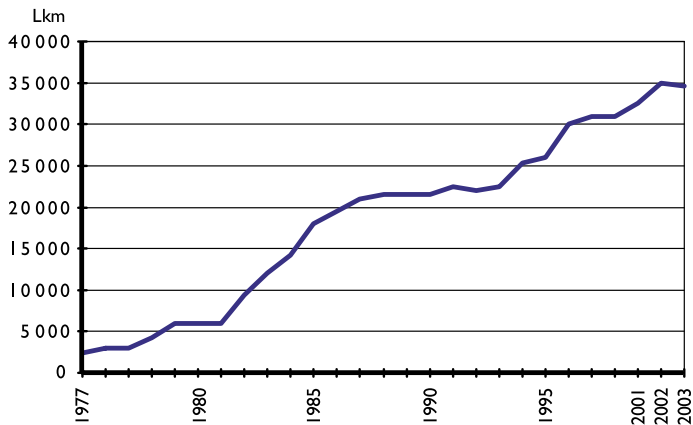
Rintamaveteraanien lukumäärän kehitys vuosina 2000–2015

*) sisältää sotainvalidit

Kuvio 2

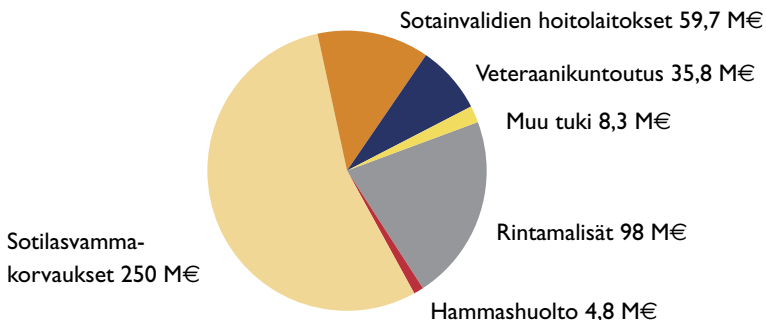
Kuntoutettujen veteraanien lukumäärän kehitys vuosina 1977–2003*

*) Laki rintamaveteraanien kuntoutuksesta, ei sisällä sotainvalidikuntoutusta.

Kuvio 3

Veteraanien sosiaaliturva vuonna 2004, yhteensä 460 milj. euroa

Taulukko 1

Arvio rintamalisän saajista vuosina 2000–2025, Ikm

Vuosi	Miehet	Naiset	Yhteensä
2000	107 300	42 100	149 400
2004	71 000	34 000	105 000
2005	63 000	31 300	94 300
2010	30 000	18 500	48 500
2015	9 700	8 100	17 800
2020	1 900	2 400	4 300
2025	200	400	600

Taulukko 2

Arvio ylimääräisen rintamalisän saajista vuosina 2000–2025, Ikm

Vuosi	Miehet	Naiset	Yhteensä
2000	54 800	25 400	80 200
2004	34 500	19 900	54 400
2005	30 300	18 400	48 700
2010	13 600	10 800	24 400
2015	4 200	4 800	9 000
2020	800	1 400	2 200
2025	70	200	270

Taulukko 3**Veteraaniväestön ikäjakauma vuosina 2003–2020, lkm**

Ikäluokat	2003	2005	2010	2015	2020
–74	1 873	325	–	–	–
75–84	85 564	63 015	8 355	210	–
85–	26 463	29 930	39 235	17 450	4 260
Yhteensä	113 900	93 270	47 590	17 660	4 260

Taulukko 4**Veteraaniväestön ikäjakauma vuosina 2003–2020, %**

Ikäluokat	2003	2005	2010	2015	2020
–74	2	0	–	–	–
75–84	75	68	18	1	–
85–	23	32	82	99	100
Yhteensä	100	100	100	100	100

Taulukko 5**Veteraaniväestön ikäjakauma vuosina 2005–2015 sukupuolen mukaan, lkm**

Ikäluokat	2005		2010		2015	
	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet	Naiset	Miehet
–74	240	80	–	–	–	–
75–84	20 200	42 800	4 600	3 800	3 000	40
85–	10 600	19 300	13 700	25 600	5 100	9 500
Yhteensä	31 040	62 180	18 300	29 400	8 100	9 540
Kaikki yht.	93 220		47 700		17 640	

Taulukko 6**Veteraanimäärärahat 1997–2005, milj. euroa käyvin hinnoin**

	1997	2001	2002	2003	2004	2005
Rintamalisät	147,9	123,0	118,0	105,9	98,0	90,7
Rintamaveteraanien hammashuolto	5,7	6,2	5,3	4,7	4,3	4,0
Sotilasvammakorvaukset	285,7	265,7	260,7	252,7	250,0	242,4
Sotainvalidien hoitolaitokset*	55,5	57,2	59,7	59,7	59,7	59,7
Sotainvalidien puolisoiden ja leskien kuntoutus	2,0	2,5	2,5	2,6	2,8	2,8
Rintamaveteraanien kuntoutus*	28,6	32,8	35,8	35,6	35,8	47,8
- kuntoutuksen- kehittämiprojektit	1,7		0,8	0,8	0,8	0,8
Asuntojen korjausneuvonta*	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Veteraanijärjestöjen avustus*	1,4	1,6	1,6	1,5	1,4	1,4
Ulkomaalaiset vapaaehtoiset	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
Erytisryhmien kuntoutus*		2,0	2,5	2,5	2,5	3,0
Asuntojen korjaus (YM)	2,9	2,9	2,5	2,5	2,5	2,5
Yhteensä	532,4	495,0	490,5	469,6	458,9	456,1
Rintamalisän saajien lkm	186 323	137 600	126 000	115 200	105 100	94 300
- josta sotainvalideja	29 458	21 830	19 620	17 480	15 870	13 900
Määräraha/veteraani (1000 euroa)	2,86	3,60	3,89	4,08	4,37	4,84

Vuosien 1997–2003 tiedot ovat tilinpäätöstietoja.

Vuosi 2004 talousarvio- ja 2005 talousarvioesitystietoja.

* RAY:n tuotosta.

Taulukko 7

Erityisetuudet, joihin lisämäärärahoja

Lisämäärärahat	Määrärahan muutos nykytasoon	
	2005	
Rintamaveteraanien kuntoutus (vuoden 2004 määräraha 35,8 M€)	+12,0	
Sotainvalidien kunnallisten avopalvelujen korvattavuuden haitta-aste 25 % → 20 %	+7,9	
Ateriakorvaus Ruotsissa asuville vähin- tään 20 prosentin sotainvalideille	+0,5	
Sotainvalidien laitoshoitoon pääsyn haitta-asteen alentaminen, 25 % vuonna 2006 ja 20 % vuonna 2008		Vuonna 2006 +1,7
		Vuonna 2008 +2,2
<u>Muut ryhmät:</u>		
Erityisryhmien kuntoutus (määräraha 2,45 M€ vuonna 2004) uusina partisaanien uhrit, karjan evakuointiin osallistuneet miehet	+0,5	
Yhteensä, milj. euroa	+20,9	